Vol 3 Issue 5 Nov 2013

Impact Factor : 1.9508 (UIF)

ISSN No :2231-5063

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

IMPACT FACTOR : 1.9508 (UIF)

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya [Malaysia]

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus Pop

Mohammad Hailat
Dept. of Mathmatical Sciences, University of South Carolina Aiken, Aiken SC 29801

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Catalina Neculai
University of Coventry, UK

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Department of Chemistry, Lahore University of Management Sciences [PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Horia Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

Nawab Ali Khan
College of Business Administration

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University, Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU, Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.net

Golden Research Thoughts
Volume-3, Issue-5, Nov-2013
ISSN 2231-5063

Available online at www.aygrt.isrj.net

GRT

प्रसारमाध्यमे आणि समाज

मीनाक्षी पुंडलिक पाटील
लोकनेते व्यंकटराव हिरे महाविद्यालय, पंचवटी, नाशिक, महाराष्ट्र

सारांश: प्रचंड लोकसंख्या असलेल्या आपल्या भरतात 15 ते 20 टक्के लोक शाळा कॉलेजात जाऊन शिक्षण घेतात बाकी जवळजवळ 80 टक्के लोक प्रत्यक्ष शिक्षणापासून वंचित राहतात. त्यामुळे ते अर्धशिक्षित किंवा अशिक्षित राहतात. एवढया मोठया समाजास ज्ञानवंचित ठेवणे लोकशाहीप्रधान देशास परवडणारे नाही. तेंव्हा जनसामान्यांमध्ये अनौपचारिकरित्या ज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी प्रसारमाध्यमांचा फार मोठा उपयोग होतो. वर्तमानपत्रे, नियतकालिके, रेडीओ, टेलिव्हिन आज प्रमुख प्रसारामाध्यमे म्हणून ओळखली जातात. प्रसारमाध्यमांमध्ये वर्तमानपत्र व नियतकालिके हयांचे महत्व अनन्यसाधारण आहे.

प्रस्तावना:

वृत्तपत्रे आकाशवाणी आणि दूरदर्शन ही लोकमानसापर्यंत पोहोचणारी प्रभावी माध्यमे आहेत पण त्याद्वारे होणा–या प्रसारणाचे स्वरूप तात्कालिक असते. ते पुन्हा ऐकता किंवा पाहता येत नाही. मात्र वर्तमानपत्र शिळे झाले तरी त्याला संदर्भमूल्य राहते. प्रगल्भ समाजाच्या जीवनात वृत्तपत्रांचे स्थान नेहमीच अनन्यसाधारण असते. समाजजागृतीचे आणि त्यासोबतच समाज व शासन यांच्या व्यवहारावर अंकुश ठेवण्याचे काम वर्तमानपत्रे करीत असतात. वर्तमानपत्रातील बातमी ही जनमानसाच्या मनावर परिणाम करणारी असावी. लोकांपर्यंत घडलेली घटना पोहचविणे, लोकजागृती करणे, समाजातला दांभिकतेचे खंडण करणे आणि लोकमताला योग्य दिशा दाखवून इष्ट असे वळण लावणे हया सर्व जबाबदा–या वृत्तपत्रातील बातम्यांना पार पाडाव्या लागतात. वृत्तपत्रे म्हणजे लोकशाहीचे पहारेकरी. वृत्तपत्र व त्यातून प्रसिध्द होणारे लेखन हे समाजाची विवेकबुध्दी शाबूत ठेवणारे संस्कृतीची पातळी उंचावण्याचा प्रयत्न करणारे, मूल्यशिक्षण देणारे समाजाच्या आत्मिक उन्नतीला पोशक असणा–या प्रेरणांचे परिपोशण करून त्याद्वारे समाजाचे यथायोग्य संतुलन साधणारे अत्यंत महत्वाचे असे साधन आहे. प्रसारमाध्यमांतील वृत्तपत्रे हे माध्यम प्रभावी व शक्तीशाली आहे. लोकशाही शासनव्यवस्था असणा–या देशांमध्ये तर वृत्तपत्रााचे महत्व फार मोठे आहे. वृत्तपत्रातल्या बातम्या ही तेवढयाच महत्वाच्या ठरतात. ताजी घटना घडामोड म्हणजे बातमी. सगळीकडच्या बातम्या देणारे पत्र म्हणजेच वृत्तपत्र म्हणूनच बातमी लेखन हे ही एक कौशल्य आहे. बातमी लिहितांना त्या घटनेतील सर्वात महत्वाची गोश्ट अग्रभागी यायला हवी. त्याच्या मोजक्या तपशिलातच बातमीचे शीर्शक सापडले पाहिजे.

वृत्तपत्र हे एक उत्पादन असले तरी त्यातल्या बातम्या हे उत्पादन नसते. त्याच्याकडे तसे व्यापारी वृत्तीने पाहणे, चुकीचे ठरते, बातमी म्हणजे विविध घटनांचा वृत्तांत साधत व सविस्तर देण्यासाठी वृत्तपत्र झटत असतात. केवळ बातम्या देणे एवढेच वृत्तपत्राचे काम नाही तर त्या बातम्यांच्या मुळाशी जाऊन त्यांच्या कारणांचा सखोल शोध घेणे. पुढे येऊ घातलेल्या संकटापासून सर्व संबंधितांना वेळीच सावध करणे हे देखील वृत्तपत्रांचे कर्तव्य आहे. वृत्तांत म्हणजे घटना–विश्लेषण होय, कोणताही प्रसंग कोणती तरी घटना आधी घडते. त्याचीच बातमी तयार करायची असते. बातमीत घटनाप्रधान कलाविषयक, जाहिरातवजा बातमी, व्यक्तिविषयक बातमी, घटनात्मक बातमी अशी बातम्यांची वर्गवारी होते व प्रत्येक वर्गवारीचा समाजाशी समाजातल्या सर्व भौतिक व अभौतिक घटनांशी संबंध असतो. वृत्तांतलेखनाने बातमी तयार करण्याची कला अवगत होते. विस्तृत आशय असलेला प्रसंग मोजक्या शब्दांत लिहण्याची सवय होते. वृत्तपत्रांतील बातमीवजा लेखनतंत्र म्हाजे वृत्तांत वृत्तपत्रामुळे समाजपरिवर्तन होतेच परंतु हक्कप्राप्त माध्यमे देखील समाजबदलासाठी सक्रिय कार्यरत असतात. बदलणारी समाजव्यवस्था, बदलणारी मूल्यव्यवस्था, बदलणारी अर्थव्यवस्था हया सा–या प्रक्रियेचे पडसाद हया माध्यमांत उमटतात व त्यामुळे समाज बदलाची प्रक्रिया झपाटयाने होते.

इलेक्ट्रॉनिक मिडीयाने अवघे विश्वच पादाक्रांत केले आहे. संपूर्ण जगातील माहिती नभोवाणी, दूरचित्रवाहीन्या आणि संगणकाद्वारे आपल्या घराघरात पोहचत आहे. हया माहीती जालामुळे आपण विश्वाचे अविभाज्य घटक बनत आहोत. आपली एक वैश्विक मानसिकता तयार होत आहे. प्रसारमाध्यमांतून श्जाहिरातश हा युगाचा धर्म बनला आहे.

1923 मध्ये अमेरिकन शास्त्रज्ञ चार्ल्स जेनकिन्स याने डिस्क तंत्रज्ञान वापरून जगातील सर्वात पहिला प्रॅक्टिकल मेकॅनिकल संच तयार केला. 1926 मध्ये ब्रिटीश शास्त्रज्ञ जॉन तेणी बबेअर्ड हे हलणारी चित्रे हस्तांतरीत करण्यात प्रथम यशस्वी झाले. 1926 ते 1931 या काळात दूरदर्शन संबंधात अनेक शोध लागले. 1962 मध्ये श्अर्लि बर्डश हा पहिला कम्युनिकेशन सॅटेलाईट कार्यान्वित झाला. सत्तरच्या दशकापासून त्या माध्यमांच्या तंत्राात अफाट प्रगती होऊ लागली. अशाप्रकारे सुरूवात झालेले दूरदर्शन आज एक महाकाय रूप धारण करून आपल्या समोर साकार झालेले दिसत आहे. अनेक चॅनेल्सच्या माध्यमातून समाजावर सकारात्मक व काही वेळा नकारात्मक परिणाम करतांना दिसत आहे. जनमानसावर व समाजमनावर परिणाम करणारे एक प्रभावी प्रसारमाध्यम म्हणून आपण दूरदर्शन कडे पाहतो.

आकाशवाणी हे स्वस्त आणि अत्यंत प्रभावी माध्यम आहे. आता ते हाताळण्यासही अत्यंत सुलभ झाले आहे. भारताच्या कोप–यातील व्यक्तींपर्यंत आपणाला जाता येते. केवळ श्राव्य माध्यम असल्याने निरक्षर व्यक्तींना देखील लाभ घेता येतो. अशिक्षित व्यक्तींचे प्रबोधन करणे, त्यांना माहिती पुरवणे, मार्गदर्शन करणे, मनोरंजन करणे अशा विविध कारणांसाठी या माध्यमांचा उपयोग होतो. भारतात प्रसारणाची सुरूवात खाजगी रेडीओ सेवेतून झाली. 1924 मध्ये मद्रास येथे रेडिओ केंद्र सुरू झाले. त्याच वर्शी ब्रिटीश राजसत्तेने इंडियन ब्रॉड कॉस्टिंग कंपनी या खाजगी कंपनीला मुंबई आणि कलकत्ता येथे रेडिओ केंद्रासाठी परवानगी दिली. 1957 पासून ऑल इंडिया रेडिओ आकाशवाणी या नावाने ओळखली जाऊ लागली. 1990 मध्ये आकाशवाणीचे जाळे विस्तारीत करण्यांत आले.

अनेक महत्वाच्या बातम्या, विविध क्षेत्रात लागणारे नवनवीन शोध, खळबळजनक घटना, क्रीडा क्षेत्रातील घडामोडी, शेअर बाजाराविषयी माहिती, त्यातील उलाढाली, सरकारच्या नव्या योजना यापैकी काहीही सर्वसामान्य माणसापर्यंत पोहचावयाचे असेल तर आजच्या युगात प्रसारमाध्यमांसारखे दुसरे साधन नाही. प्रसारमाध्यमांच्या सहाय्याने आपण वरील सर्व गोढवे ऐकतो नव्हे साक्षात पाहातो. देशाच्या कानाकोप–यात राहणा–या नागरिकांपर्यंत पोहचवू शकतो. आकाशवाणी, दूरदर्शन आणि वर्तमानपत्रे ही समाजपरिवर्तन करणारी अत्यंत महत्वाची प्रसारमाध्यमें आहेत. बातमीच्या जलद प्रसारामुळे प्रसारमाध्यमें महत्वपूर्ण ठरतात. प्रसारमाध्यमांच्या प्रकारानुसार त्यांची शक्तीस्थाने भिन्न असतात.

संदर्भ :–

1.ल.रा. नासिराबादकर, व्यावहारिक मराठी, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, ऑगस्ट 2008, आठवी आवृत्ती.
2.परांजपे विनिता, अग्रलेख : एक संवाद माध्यम, मानसन्मान प्रकाशन, पुणे प्र. आ. एप्रिल 2003
3.कुलकर्णी प्रकाश, माध्यम, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे.
4.जोशी अरूंधती, मुसे स्मीता, उपयोजित मराठी, ऋतू प्रकाशन, अहमदनगर
5.मोकाशी सयाजीराव, नेमाडे रंजना, व्यावहारीक मराठी, शेतकरी साहित्य इर्जिक, कोल्हापूर ऑक्टो 2010.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished research paper.Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review of publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium   Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.net